

EESTI INTEGRATSIOONI MONITOORING 2023

Tehniline kirjeldus

Riigihanke nr...

SISSEJUHATUS	2
1. MONITOORINGU ÜLESANDED.....	3
2. MONITOORINGU TEOORIA JA UURIMISMETOODIKA	4
2.1. Monitooringu teooria	4
2.2. Monitooringu uurimismetoodika	5
2.2.1. Avaliku meedia tarbimise kvalitatiivne analüüs	8
2.2.2. Andmete kogumise nõuded ja andmebaasid	8
2.2.4. Monitooringu meeskond	9
3. MONITOORINGU KOMMUNIKATSIOON JA VISUAALNE KUJUNDUS	10
4. MONITOORINGU ARUANDLUS, TEGEVUSKAVA JA RISKIANALÜÜS	12

SISSEJUHATUS

Eesti Integratsiooni Monitooring 2023 (edaspidi monitooring) lähtub „Sidusa Eesti arengukavast 2021-2030¹“ (edaspidi arengukava) ja selle alaeesmärgist „Kohanemist ja lõimumist toetav Eesti“ (edaspidi alaeesmärk), sh alaeesmärgi mõõdikutest ja tegevussuundadest. Arengukava, selle alaeesmärk, mõõdikud ja tegevussuunad raamistavad monitooringu rõhuasetust, uurimisprobleeme ja küsimusi.

Monitooringu põhieesmärk on mõtestada ja analüüsida Eesti ühiskonna lõimumis-, sh kohanemisprotsesse arengukavas määratletud Eesti ühiskonna väljakutsete ja arengu valguses. Monitooring peab tagama tervikvaate Eesti lõimumis-, sh kohanemisprotsessidele, analüüsides nende trende ja andes neile protsessidele hinnangu. Arengukava sisaldab tegevussuundi, mis ei näita lõimumis-, sh kohanemisprotsessi tulemust (nt nutikate ja tulemuslike lõimumis-, sh kohanemisteedekondade arendamine, riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja tööandjate võimekuse tõstmine jms). Seepärast ei hõlma monitooring neid teemasid.

Monitooringu sihtrühmad on püsielanikud (nii eestlased kui teiste rahvuste esindajad) ning uussissiserändajad. Monitooring peab analüüsima sarnaselt varasemate monitooringutega sihtrühmi ning nende lõimumis-, sh kohanemisprotsesse arengukava prioriteetsetes valdkondades (haridus, eesti keele oskus, tööhõive, meedia ja infoväli, kontaktid sh ruumiline rahvuslik eraldatus, võrdne kohtlemine). Tuleb rõhutada, et neid valdkondi on analüüsitud seni pigem eraldiseisvatena nt keeleoskus (inimeste aktiivne keeleoskus, hoiakud eesti keele õppimise suhtes jne). Vähem on proovitud siduda monitooringutes erinevaid valdkondi ja nähtusi, et leida uusi seoseid ja vaatenurki (vt Kaldur, Kivistik, Pohla 2019, lk 14)². Hea näitena võib välja tuua lõimklastrite ja riigiidentiteedi indeksid, mida kasutatakse lõimumisvaldkonna mõõdikutena juba aastaid. Samuti aitasid need laiendada akadeemilist ja avalikku arutelu lõimumise, sh kohanemise teemal.

Monitooringu ja hankelepingu eduka täitmise eeldus on monitooringu läbiviija ja tellija koostöö. Üldise ootusena soovib tellija, et monitooringu läbiviija kavandab vajalikud tegevused ja ressursid pakkumuses selliselt, et koostöö tellijaga uuringu eesmärkide parimaks saavutamiseks oleks tagatud. Järgnevalt kirjeldatakse monitooringu teostamisele esitatavaid nõudeid täpsemalt.

---

¹Kättesaadav: <https://www.kul.ee/siduseesti2030>

² Kaldur, Kristjan, Kats Kivistik, Triin Pohla. 2019 „Integratsiooni monitooringute (re)kontseptualiseerimine. Metoodika aruanne. Tartu: Balti Uuringute Instituut“, Kättesaadav: <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2022/01/EIM-aruanne-1.pdf>

1. MONITOORINGU ÜLESANDED

Monitooringu põhieesmärk on mõtestada ja analüüsida Eesti ühiskonna lõimumis-, sh kohanemisprotsesse arengukavas käsitletu alusel 2023. aasta seisuga.

Pakkumus peab olema selgelt ja arusaadavalt kirjutatud, et riigihanke nõuetele vastavust ning ülesannete täitmist oleks võimalik hinnata nii tervikuna kui ka osade kaupa. Monitooringul on kuus ülesannet:

1. Analüüsida 2023. aasta seisuga lõimumis-, sh kohanemisprotsesse Eestis, mh testida hüpoteesi, et uussisserrändajad on paremini motiveeritud Eestis lõimumiseks kui pikaajalised püsielanikud tulenevalt erinevast sotsiaalpsühholoogilisest, ajaloolisest ja kultuurilisest taustast;
2. Võrrelda 2023. aasta seisuga lõimumis-, sh kohanemisprotsesse Eestis varasemate monitooringute tulemustega, tuues välja pikaajalised arengutrendid;
3. Koguda andmeid Sidusa Eesti arengukava 2021-2030 ja Lõimumis, sh kohanemisprogrammi 2023-2026³ mõõdikute seireks;
4. Analüüsida süvitsi rahvuslikku eraldatust ehk segregatsiooni Eestis uue valdkonnana teiste traditsiooniliste monitooringu valdkondadega seostatuna;
5. Analüüsida kvalitatiivselt Eesti elanike meediatarbimist ja meediakanalite usaldusväarsust Eestis;
6. Koostada monitooringu kaasaegse kujundusega lõpparuanne ning kommunikeerida selle tulemusi sihtrühmadele.

Esimese ja teise ülesande puhul peab pakkuja kirjeldama oma pakkumuses teoreetilist ja metodoloogilist lähenemist selgelt ja arusaadavalt, sh viidates senistele uuringutele ja võttes kokku nende peamised järeldused ning kasutama uuringu ülesannetele vastamisel küsitlusuuringu tulemusi ja lõimumisvaldkonna riiklikku statistikat. Pakkumuses peab olema kirjeldatud, kuidas tagatakse monitooringu metoodika taaskasutamine ja selle edasiarendamise tasakaal. Et andmed oleksid võrreldavad varasemate integratsiooni monitooringutega, ei tohi pikaajaliste trendide seireks kasutatud teoreetilist alust ja metoodikat muuta.

Kolmanda ülesande puhul toonitame, et arengukava mõõdikute seireks kasutatud teooriat ja metoodikat ei tohi muuta ja peab kasutama samu arvutusmetoodikaid. Sellega kogutakse arengukavas kokkulepitud andmeid (vt Lisa).

Neljanda ülesande puhul ootab tellija pakkujalt uut teoreetilist ja metodoloogilist lähenemist, mis arvestab ka seni tehtud rahvusliku eraldatuse alusuuringuid Eestis. Rahvuslik eraldatus on kasvanud alates 1990ndates aastatest⁴ ning ilmselt suureneb lähitulevikus veelgi. Peab arvestama, et viimastel aastatel on lõimumist analüüsitud eraldisesvate teemade lõikes ja kirjeldava statistika abil, mis ei seosta neid teemasid omavahel. Nt keeleoskus (inimeste aktiivne keeleoskus, hoiakud eesti keele õppimise suhtes jne). Vähem on erinevaid teemasid omavahel seostatud (vt Kaldur, Kivistik,

³ Kättesaadav <https://www.kul.ee/media/4330/download>

⁴ Nt Mägi, Kadi. 2018. "Ethnic residential segregation and integration of the Russian-speaking population in Estonia" Doktoritöö. Tartu Ülikool

Pohla 2019, lk 14)⁵. Uute vaatenurkade leidmise hea näitena võib välja tuua lõimklastrite ja riigiidentiteedi indeksid, mida kasutatakse integratsioonivaldkonna mõõdikutena. Samuti on need aidanud laiendada akadeemilist ja avalikku arutelu valdkonnas tervikuna. Kokkuvõttes, rahvusliku eraldatuse uurimiseks on oodatud loov süvaanalüüsi lähenemine, mis annab monitooringule lisaväärtuse ja suurendab selle lugejaskonda.

Viienda ülesande puhul peab lähtuma tellija esitatud metoodikast, mida on võimalik kohandada ja täiendada pakkumuses ning pärast vastavalt vajadusele tellijaga koostöös hankelepingu täitmisel (vt lk 7). Kvantitatiivsed meediauuringud näitavad erinevaid meediatarbimise ja jälgimise tüpoloogiad. Samas ei ole meediatarbimist kvalitatiivselt Eestis uuritud ega inimeste meediatarbimist mõjutavaid sotsiaalpsühholoogilisi ja käitumuslikke aspekte mõtestatud.

Kuuenda ülesande puhul kirjeldab pakkuja, arvestades monitooringu ühiskondlikku olulisust ja tähendust lõimumis-, sh kohanemispoliitika loomes ja ellurakendamises, kuidas ta tagab kõige paremal viisil monitooringu kommunikatsioonitegevuste tõhususe ja loob seda toetava visuaalse identiteedi (visuaalse kujunduse näidis).

2. MONITOORINGU TEOORIA JA UURIMISMETOODIKA

Pakkujalt oodatakse tervikvaadet uuringu teooria ja metoodika lõpplahendusele, mis kooskõlastatakse tellijaga, ning vajadusel täiendatakse monitooringu läbiviija moodustatud töörühmas, kuhu kuuluvad monitooringu läbiviijad ja tellija esindajad. Monitooringu teostaja võib teha tellijale enne monitooringu läbiviimist ettepanekuid, mille sisu seejärel koos tellijaga täpsustatakse ja lepitakse poolte vahel lõplikult kokku enne monitooringu läbiviimist.

Tellija ja monitooringu läbiviija kooskõlastavad omavahel lõpliku teoreetilise ja metoloogilise lähenemise monitooringu läbiviija moodustatud töörühmas enne andmete kogumist. Töörühma kuuluvad monitooringu läbiviijad ja tellija esindajad. Monitooringu läbiviija võib teha tellijale pakkumuses esitatud teooria ja metoodika täiendamise või muutmise ettepanekuid kui need aitavad saavutada monitooringu põhieesmärgi ja täita selle ülesandeid parimal võimalikul viisil. Ettepanekud kooskõlastatakse enne andmete kogumist, kas tellijaga või töörühmas.

Monitooringu uurimisteamade ring ei ole ammendav ja täpsustub monitooringu ettevalmistamise käigus. Pakkujapoolsed ettepanekud on oodatud pakkumuses.

2.1. Monitooringu teooria

- kontseptualiseerib Eesti ühiskonna lõimumis-, sh kohanemisprotsesse, sh rahvuslikku eraldatust uue monitooringu teemavaldkonnana;

---

⁵ Kaldur, Kristjan, Kats Kivistik, Triin Pohla. 2019 „Integratsiooni monitooringute (re)kontseptualiseerimine. Metoodika aruanne. Tartu: Balti Uuringute Instituut“ Kättesaadav: <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/2022/01/EIM-aruanne-1.pdf>

- keskendub lõimumis-, sh kohanemisprotsesside puhul objektiivsetele ja subjektiivsetele olukorrajeldustele⁶;
- ühendab monitooringu uurimisteedad üheks tervikuks (haridus, tööturg, meedia- ja informatsioon, keel ja kultuur, võrdne kohtlemine, kodakondsus, eesti keele õpe) ja kombineerib neid omavahel nagu see on rahvusliku eraldatuse süvaanalüüsi puhul;
- ei keskendu ainult (nt rahvuspõhistele või keelelistele) erinevustele ja probleemidele, vaid toob välja ka ühisosi ja sarnasusi (nt sihtrühmade riigiidentiteet, tuumikväärtused jm);

2.2. Monitooringu uurimismetoodika

Uurimismetoodika kirjeldab ja põhjendab monitooringu uurimismeetodite valikut, nende kasutamist, valimi(te) moodustamist, andmeanalüüsi ja -tehnikate kirjeldust, sh meetoodilisi tähelepanekuid järgmisele monitooringule. Varasemate monitooringute andmebaasid koos küsimustikega edastab tellija monitooringu läbiviijale.

Monitooringuga kogutakse ja analüüsitakse andmeid 15-aastaste ja vanemate Eesti elanike kohta, kes jagunevad kolmeks rühmaks: 1) eestlased, 2) teisest rahvusest püsielanikud ehk valdavalt venelased ja vene keelt kõnelevad inimesed (nt ukrainlased, tšuvašid jt) ja 3) uussisserrändajad nagu seda täpsustab tabel 1.

Tabel 1. Monitooringu sihtrühmad

Sihtrühm	Täpsustus	Sihtrühma populatsiooni arv
Eestlased	Eestlased, kes ankeedis valivad enda rahvuseks „eestlane“.	ca 900 000
Teisest rahvusest püsielanikud	Kõik mitte eesti emakeelega Eesti püsielanikud elanikud.	ca 300 000
Uussisserrändajad	Kuni 5-aastat Eestis viibinud isikud, sh rahvusvahelise kaitse saajad ning kuni 10 aastat tagasi Eestisse elama asunud välismaalased.	ca 80 000

(Allikas: Kaldur, Kristjan, Kats Kivistik ja Triin Pohla. 2019. Integratsiooni monitooringu meetoodika (re)kontseptualiseerimine. Tartu: Balti Uuringute Instituut)

Monitooringu valimite puhul peab arvestama, et

- sihtrühmad peavad olema esinduslikud kogu Eesti elanikkonna suhtes;
- eestlaste ja teisest rahvusest püsielanike tõenäosusliku valimi suurus peab olema vähemalt 1 400 inimest (sarnaselt varasemate monitooringutega);
- ametlikult defineeritakse uussisserrändajateks kuni viis aasta Eestis elanud isikuid⁷, kuid lõimumise-, sh kohanemise seisukohalt on oluline laiendada nende Eestisse

⁶ Subjektiivsed näitajad puudutavad inimeste hoiakuid, kogemusi, käitumist, tõlgendusi jms. Objektiivsed näitajad puudutavad laiemat ühiskondlikku konteksti, kus inimesed lõimuvad, sh kohanevad.

⁷ Vastavalt siseministri 13. augusti 2014. a määrusele nr 34 „Kohanemisprogramm“ on uussisserrändaja vähem kui viis aastat Eestis seaduslikult elanud: 1) välismaalane, kellele on antud Eesti tähtajaline elamisluba välismaalaste seaduses või välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise

saabumise aega kuni 10 aastani. See aitab paremini mõista kohanemise ja lõimumise seoseid;

- uussisserändajate valimi peab moodustama vastavalt tõenäosusliku valimi moodustamise reeglitele, mis tagab usaldusväärse informatsiooni uussisserändajate lõimumise, sh kohanemise kohta kvantitatiivseks uurimiseks.
  - Rahvusvahelise kaitse saajate puhul peab keskenduma, arvestades olukorda, Ukrainast saabunud isikutele.

Valimite lõplikud suurused, sh võimalikud valimi moodustamise ja koosseisu alternatiivid lepitakse kokku tellijaga.

Sihtrühmade põhitunnused, on:

- rahvus;
- emakeel;
- keskhariduse/põhihariduse omandamise keel;
- vastaja sünnikoht (väljaspool Eestit sündinutel mainida riik);
- vastaja vanemate ja vanavanemate sünnikoht (väljaspool Eestit sündinutel mainida riik);
- Eestisse elama asumise aasta või „sündinud Eestis“;
- kodakondsus;
- keeleoskus, sh eesti, vene ja inglise keele oskus;
- elukoha piirkond;
- vanus (vanuserühmad: 15-29; 30-44; 45-59; 60 ja vanemad);
- sugu;
- sissetuleku suurus;
- majanduslik aktiivsus (tööga hõivatud, töötud, mitteaktiivsed);
- haridustase;
- uussisserändajate tunnused täpsustada sarnaselt kahe varasema monitooringuga (2017 ja 2020) teooria ja metodika arendamise käigus ning koostada tellijaga.

Peamise uurimismeetodina tuleb monitooringus kasutada kvantitatiivset meetodit. Sellega saadakse võrreldavad, esinduslikud ja usaldusväärsed andmed nii 2023. aasta seisuga kui ka pikaajaliste trendide kohta Eesti ühiskonnas (varasemate monitooringute andmetike alusel). Trendide puhul on oluline välja tuua nii positiivsed kui negatiivsed arengud või muutuste puudumine ja põhjendada neid.

Monitooringu läbiviija peab valdama kvantitatiivse andmeanalüüsi tehnikaid eksperdi tasemel. Andmeid kogutakse ankeetküsimustikuga (edaspidi küsimustik). Küsimustik koosneb kolmest plokkist: kohustuslik plokk, millega mõõdetakse pikaajalisi trende ja mõõdikuid; roteeruv plokk ehk teatud regulaarsusega mõõtmist vajavad teemad,

---

seaduses sätestatud alusel, 2) Euroopa Liidu kodanik, kes on omandanud Eestis tähtajalise elamisõiguse Euroopa Liidu kodaniku seaduses sätestatud alusel või 3) Euroopa Liidu kodaniku perekonnaliige, kellele on antud Eestis tähtajaline elamisõigus Euroopa Liidu kodaniku seaduses sätestatud alusel.

lisaplokk ehk küsimused, mis lisatakse monitooringust sõltuvalt päevakohastel teemadel, mida ei ole vaja regulaarselt ja pikaajaliselt seirata.

Praktikas tagatakse üldnimetatud teooria ja metoodika tasakaal monitooringu küsimustiku uuendamisel ja täiendamisel. Küsimustikku, sh küsimuste sõnastust, vastuste mõõtmise skaalasid jms tohib muuta või kohandada üksnes kokkuleppel tellijaga.

Püsielanikele ja uussisserändajatele koostatakse erinevad küsimustikud ning viiakse läbi eraldiseisvad küsitlused. Küsimustikud tuleb tõlkida vene ning uussisserändajate puhul vene ja inglise keelde. Küsimustike täiendamine või parandamine peab toimuma nende testimise ning seeläbi saadud tagasiside alusel. Muudatused küsimustikes kooskõlastatakse tellijaga.

Monitooringu aruanne peab hõlmama sihtrühmade analüüsi põhitunnuste ja järelduste lõikes ning võimaldama sihtrühmakeskset analüüsi, mida pakkuja kirjeldab oma pakkumuses. Küsitluste vastajate profiil peab andma ülevaate monitooringus osalenud isikutest peamiste sotsiaaldemograafiliste tunnuste kaupa (vt ülevalt sihtrühmade tunnused). Monitooringu metoodika ülevaade peab samuti täpsustama, milliseid andmekogumise meetodeid milliste sihtrühmade puhul kasutatakse, ning kas sama meetodi valikul on uurimisküsimused või teemade fookused kõikide erinevate uuringu sihtrühmade puhul sarnased või erinevad (eelkõige püsielanikkonna ja uussisserändajate puhul).

Monitooringus kogutakse „subjektiivseid andmeid“ (sihtrühmade hoiakud, kogemused, käitumine, olukorratõlgendused jne) ja „objektiivseid andmeid“ (ühiskondlikud protsessid nagu ränne, demograafia, tööhõive ja teised sotsiaalmajanduslikud kontekstid). Näiteks on objektiivsed andmed eri rahvusest inimeste tööhõive määr ja ametijaotus Eestis. Subjektiivsed andmed kajastavad aga nende rahuolu hõivestaatuses, tajutud võrdset kohtlemist jne. Objektiivsed andmed pärinevad eelkõige riiklikest registritest⁸. Subjektiivseid andmeid kogutakse monitooringuga ankeetküsitluste teel.

Monitooringus peab analüüsima objektiivseid ja subjektiivseid andmeid arengukava teemavaldkondades (haridus, tööhõive, meedia ja infoväli, rahvustevahelised kontaktid, sh keelepõhine ruumiline eraldatus, eesti keele ja teiste keelte oskus, võrdse kohtlemise tajumine). Neid valdkondi on analüüsitud ka varasemates monitooringutes. Uue valdkonnana lisandub rahvusliku/keelepõhise eraldatuse valdkond. Oluline on siduda seda valdkonda teiste valdkondadega süvaanalüüsi abil (vt Kaldur, Kivistik, Pohla 2019, lk 14)⁹. Sellest lähtudes, peab pakkuja esitama ja põhjendama oma pakkumuses uue valdkonna teoreetilist ja metoodilist raamistikku.

Mõistmaks paremini kvantitatiivseid andmeid võib pakkuja kasutada sekundaarmetodina kvalitatiivset lähenemist. Kvalitatiivse lähenemise vajalikkust kirjeldab pakkuja koos põhjendusega oma pakkumuses. Sel juhul peab monitooringu läbiviija valdama kvalitatiivse andmeanalüüsi tehnikaid eksperdi tasemel.

⁸ Nt <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/heaolu/loimumine>; <https://andmed.stat.ee/et/stat>

⁹ Kaldur, Kristjan, Kats Kivistik, Triin Pohla. 2019 „Integratsiooni monitooringute (re)kontseptualiseerimine. Metoodika aruanne. Tartu: Balti Uuringute Instituut“

Individuaalsete ja/või fookusrühmade intervjuude küsimustikud tuleb sõnastada koostöös tellijaga.

2.2.1. Avaliku meedia tarbimise kvalitatiivne analüüs

Eri meediakanalite eelistusi ja usaldusväarsust rahvusrühmade lõikes, sh nende informeeritust Eestis toimuvast on monitooringutes laialt analüüsitud. Uuritud on keelepõhised meediatarbimise mustrid. Käitumuslikud ja psühholoogilised infokanalite tarbimise ja nende usaldamise või mitteusaldamise põhjused on aga analüüsimata. Seoses sellega on mitmeid uurimisküsimusi nagu:

- millistel põhjustel jälgivad/usaldavad inimesed meediakanaleid;
- millistel põhjustel ei jälgi/usalda inimesed meediakanaleid;
- milliseid argumente kasutavad inimesed oma valikute põhjendamiseks ning mis neid kujundab (nt väline keskkond, suhted, väärtused jms);
- kas ja kuidas muutuvad inimeste meediatarbimise harjumised.

Analüüs keskendub Eesti infoväljas mitteolevale ja/või kriitiliselt meelestatud elanikkonna rühmadele.

Eestikeelsed rühmad:

1. Eesti meediat mittejälgivad, sh mitteusaldavad Kagu-Eestis ja Läänemaal ja teised nn mitte-usaldavad aga jälgivad inimesed;
2. ERR-i jälgijad;
3. Eesti meedia jälgijad.

Venekeelsed rühmad:

1. noored 15-34, Venemaa meedia jälgijad Harjumaal;
2. keskealsed 35-60, Venemaa meedia jälgijad Harjumaal;
3. 60+, Venemaa meedia jälgijad Harjumaal;
4. noored 15-34, Venemaa meedia jälgijad Ida-Virumaal;
5. keskealsed 35-60, Venemaa meedia jälgijad Ida-Virumaal;
6. 60+, Venemaa meedia jälgijad Ida-Virumaal;
7. Eesti, sh ERRi meedia jälgijad;

Vastused saadakse fookusrühmade abil, kuhu kuuluvad eesti emakeelega ja venekeelsed Eesti elanikud. Fookusrühmade suuruse, arvu ja koosseisu täpsustab ja põhjendab pakkuja oma pakkumuses. Uurimisküsimused, sh fookusrühmade lõplikku teostust ja sihtrühmi täpsustavad uuringu tellija ja läbiviija monitooringu käigus.

2.2.2. Andmete kogumise nõuded ja andmebaasid

- Monitooringuga kogutakse delikaatseid isikuandmeid (nt inimeste rahvus ja selle seos nende hoiakutega). Uuringumetoodika ei näe ette vastajatelt eelneva

nõusoleku küsimist¹⁰. Seepärast peab monitooringu läbiviijal olema vastavalt isikuandmete kaitse seadusele (IKS) Andmekaitse Inspeksiooni kinnitatud isikuandmete kaitse eest vastutav isik ja/või uuringu eelnev registreerimine Andmekaitse Inspeksioonis;

- andmebaaside üksikkirjed peavad olema eelnevalt mitteisikustatud, s.t isikut tuvastada võivad tunnused (nimi, isikukood, elukohta aadress vms) peavad olema asendatud ühe, iga vastaja jaoks unikaalse koodiga;
- küsitlustöö kvaliteedi kontrollimiseks viib monitooringu läbiviija läbi küsitluste järelkontrolli 10% ulatuses küsitlute arvust (eraldi uussisserändajad, eestlased ja muust rahvusest püsielanikud);
- läbiviidud küsitluste tulemuste alusel peab monitooringu läbiviija koostama andmebaasid ning kõik andmebaasid üle andma tellijale;
- andmebaasid peavad võimaldama tellijal kogutud tulemustest iseseisvalt luua analüüse ja koostada tabeleid või, kui need tellitakse läbiviijalt, täiendavaid andmetabeleide uuringutulemuste analüüsiks;
- andmebaasid tuleb esitada kas SPSS.sav failina (koos kõigi tunnuste ja vastusvariantide kirjeldusega) või formaadis, mis võimaldab andmebaasi importida ja töödelda SPSS programmis;
- enne tulemuste üksikkirjete andmebaasi üleandmist tellijale tuleb teha kogutud andmete kvaliteedikontroll tunnuste, vastuskategooriate ja andmesisestuse õigsuse (filtrid, koodid) osas;
- kõik tabelid ja joonised tuleb esitada ka exceli faili(de)na, et neid saaks edaspidi kasutada muudes dokumentides nt valdkondlikes aruannetes ja analüüsides;
- juhul kui tellija soovib teostada intervjuusid ja fookusgrupe, tuleks ning nende sisukokkuvõtted esitada tellijale.

2.2.4. Monitooringu meeskond

Uuringu meeskond koosneb minimaalselt kahest analüütik-eksperdist, metoodikust, projekti koordinaatorist, uuringu toimetajast ja uuringu teavitussürituse eest vastutavast isikust.

Erinevaid rolle meeskonnas võivad täita samad isikud tingimusel, et antud isik vastab kõikidele täidetavatele rollidele esitatud tingimustele. Projekti koordinaator ei või olla samaaegselt ekspert.

Pakkuja esitab etteantud vormil meeskonna liikmete CV-d, milles tuleb esitada eelpool nimetatud teave, mille põhjal on hankijal ühemõtteliselt võimalik hinnata esitatud isiku vastavust projekti meeskonna liikmele esitatavatele nõuetele.

Pakkuja peab kinnitama, et pakkumuses nimetatud meeskonna liige on andnud nõusoleku, et ta esitatakse pakkuja poolt hankelepingut täitva meeskonna koosseisu.

---

¹⁰ Isikuandmete kaitse seaduse §6 (1) kohaselt on lubatud isikuandmete töötlemine teadus- ja ajaloo-uuringu ning riikliku statistika vajadusteks ilma andmesubjekti nõusolekuta. Isikuandmete kaitse seaduse §6 (5) kohaselt loetakse teadusuuringuks täidesaatva riigivõimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil (URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019011>)

Pakkuja võib hankelepingu täitmisel meeskonna liikme välja vahetada tingimusel, et meeskonna uue liikme pädevus vastab nimetatud asjakohastele nõuetele. Meeskonna liikme väljavahetamise kooskõlastab pakkuja eelnevalt hankijaga.

- 1) Esimese analüütik-eksperdi põhiülesanne on analüüsida monitooringu andmeid ning kirjutada analüüsi, sh osaleda monitooringu kontseptsiooni ja meetoodika välja töötamisel;
- 2) Teise analüütiku-eksperdi põhiülesanne on teostada uuringu andmetöötlus -ja analüüs, tuginedes sotsiaaltatistika andmeanalüüsi põhimõtetele ja meetoodikatele. Analüüsida monitooringu andmeid, kirjutada analüüsi, sh osaleda monitooringu kontseptsiooni ja meetoodika välja töötamisel, rakendades viimaseid ja parimaid kohanemis- ja lõimumisvaldkonna akadeemilisi teadmisi;
- 3) Projekti koordinaatori põhiülesanne on koordineerida projekti õigeaegset teostamist vastavalt tegevus- ja ajakavale koostöös tellijaga, tagades asjakohast informatsiooni edastamist, tähtaegadest kinnipidamist ja ülesannete täitmist monitooringu meeskonna liikmete hulgas;
- 4) Uuringu meetoodiku põhiülesanne on vastutada monitooringu uurimismetoodika ning sellega seotud andmetöötluse ja andmeanalüüsi eest. Tuginedes monitooringu teoreetilisele kontseptsioonile, uurimisteedele ja -küsimustele ning arvestades varasemate monitooringute meetoodikaid ning Sidusa Eesti Arengukava 2021-2030¹¹ mõõdikuid, tagada monitooringu meetoodika asjakohasuse ja usaldusväärsuse.
- 5) Uuringu toimetaja põhiülesanne on juhtida analüütik-eksperide ja meetoodiku tööd, vastavalt monitooringu teoreetilisele ja meetoodilisele lahendusele. Samuti kontrollida monitooringu andmete täpsust ja asjakohasust ning esindada monitooringu meeskonda avalikkuses.
- 6) Teavitussõituste eest vastutav isiku põhiülesanne on tagada monitooringuga seotud kommunikatsiooni tegevuste teostamist ning koordineerida kommunikatsiooni tegevuste teostamist koostöös tellijaga

3. MONITOORINGU KOMMUNIKATSIOON JA VISUAALNE KUJUNDUS

Monitooringu kommunikatsiooni sihtrühmad on lõimumis-, sh kohanemispoliitika kujundajad, poliitikud, lõimumistegevusi ellu viivad ministeeriumid, avaliku sektori organisatsioonid, kohalikud omavalitsused, teadlased ja lõimumisvaldkonna eksperdid, üliõpilased, kodanikeühenduste esindajad, ajakirjanikud ja välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide esindused Eestis.

Tellija vastutab monitooringu kommunikatsiooni eest tervikuna. See hõlmab eelkõige suhtlust meediaga, monitooringutulemuste avalikustamiseks Eesti eesti- ja venekeelsetes meediakanalites ning kättesaadavaks tegemises ka inglise keeles.

---

¹¹ Kättesaadav <https://www.kul.ee/siduseesti2030>

Meedias avaldatud info soodustab avalikku diskussiooni elavnemist valdkonnas. Tellija vastutab järgmiste ülesannete eest:

- monitooringu tulemuste avalikustamise meediastrateegia ja kontseptsiooni loomine ning rakendamine;
- meediatööga seotud sihtrühmade kirjelduse loomine koos teavituskavaga;
- kommunikatsiooni mõjususe ja edukuse hindamine ja aruande koostamine koostöös Kultuuriministeeriumi partneriga;
- eesti-, inglise- ja venekeelse meediasuhtluse koordineerimine, sh pressikonverentsi/briifingu korraldamine, meediakajastuste tagamine (artiklid, arvamused, intervjuud jne);
- eraldi meediaplaanide välja töötamine eesti-, vene- ja ingliskeelsetele sihtrühmadele, sh meedia esindajate kaasamine pressiuuritustele;
- teavitusuuringute ja avalike debattide strateegia ja kontseptsiooni loomine koostöös monitooringu läbiviijaga (teavitusuuringute põhieesmärk on teavitada avalikkust monitooringu tulemustest ja avalike debattide põhieesmärk on arutleda monitooringu andmetest tulenevaid olulisemaid probleeme ning nende võimalike lahendusi).

Monitooringu läbiviija korraldab ja vastutab avalikkusele suunatud monitooringu teavitusuuringute ja avalike debattide korraldamise ja läbiviimise eest, mis sisaldab järgmisi ülesandeid:

- teavitusuuringute ja avalike debattide strateegia ja tegevuskava koostamine koostöös tellijaga;
- teavitusuuringute ja avalike debattide korraldamiseks vajaliku meeskonna moodustamine ja selle liikmete rollijaotuse määratlemine;
- teavitusuuringute ja avalike debattide läbiviimine, sh sihtrühmade teavitamine ja nende osalemise tagamine, osalejate registreerimine jms;
- teavitusuuringute ja avalike debattide arvu koos sihtrühmadega täpsustab pakkuja oma pakkumuses. Indikatiivselt jaotuvad uuringud sihtrühmade kaupa:
  - teavitusuuringud arengukava juhtkomitee ja -rühma liikmetele, teadlastele ja üliõpilastele, diplomaatilisele korpusele (inglise keeles) ning maakondlikud teavitusuuringud Tallinnas, Ida-Virumaal ja Tartus;
  - avalikud debadid poliitikutele ja poliitika kujundajatele (erakondade liikmed, riigikogu liikmed, omavalitsuste esindajad, ministeeriumite esindajad jne);
- teavitusuuringute ja avalike debattide osalejatele materjalide ettevalmistamine ja jagamine (nt infolehed vms);
- teavitusuuringute ja avalike debattide aruteludest analüütilise kokkuvõtte koostamine ja edastamine tellijale;
- aramusartiklite koostamine Eesti peavoolumeedias avalikustamiseks, mille arvu täpsustab ja põhjendab pakkuja oma pakkumuses.

Teavitusuuringud tuleb korraldada osalejatele kergesti ligipääsetavas kohas ja tasuta (kõik kulud katab monitooringu läbiviija). Teavitusuuringutel tagatakse osalejatele tasuta infomaterjalid ja üks kohvipaus. Monitooringu läbiviija korraldab kokkuleppel tellijaga ühe Tallinnas toimuva teavitusuuringu *online* ülekande internetis, et parandada avalikkuse võimalusi monitooringu tulemustega tutvumiseks. Teavitusuuringutel peavad

osalema uuringu töörühma liikmed ning seminaride ülesehitus peab soodustama osalejate aktiivset arutelu, milleks monitooringu läbiviija tagab tõhusa modereerimise.

Monitooringul peab olema oma visuaalne identiteet, mis haakub arengukava visuaalse kuvandiga ning jätab mänguruumi täiendavate lahenduste sissetoomiseks vastavalt tellija ja monitooringu läbiviija kokkuleppele. Lõpparuande visuaalne kujundus peab olema professionaalse, lugejasõbraliku ja kaasaegse infograafikaga, mis lihtsustab teksti ja andmete mõistmist ning vastab vähemalt järgmistele nõuetele:

- infograafika eesmärk on visuaalselt toetada andmeanalüüsi olulisemaid järeldusi;
- uuringu materjalides kasutatud infograafikud peavad olema faktitäpsed;
- andmed peavad olema joonistel esitatud neutraalsel viisil;
- vältida tuleb graafikute andmetega üle koormamist ja esitada vaid kõige olulisem.

4. MONITOORINGU ARUANDLUS, TEGEVUSKAVA JA RISKIANALÜÜS

Monitooringu aruandlus koosneb lähte-, vahe- ja lõpparuandest.

Lähtearuanne on detailselt kirjeldatud avakohtumise ja sissejuhatavate intervjuude tulemusel täpsustatud uuringu eesmärk, uurimisküsimused, meetodika, sh sihtrühmad, ajakava ja lahendus. Samuti fikseeritakse korralduslikud küsimused, sh kontaktisikud, tähtajad jms. Lähtearuande eesmärk on tagada, et tellija ja uuringu läbiviija mõistavad uuringu eesmärgi, uurimismetoodikat, oodatavaid tulemusi, tegevus- ja ajakava sarnaselt.

Nõuded vahearuanadele:

- vahearuanne on esmane töövariant lõpparuandest, kuhu tellija saab pärast vahearuande esitamist lisada 15 tööpäeva jooksul kommentaare ja küsimusi;
- vahearuande tulemused esitatakse ja arutletakse ning vajadusel täiendatakse selleks planeeritud kohtumistel;
- vahearuande esitamise järel toimuval kohtumisel vaatlevad monitooringu läbiviija ja tellija koos, millised tulemused on kõige kõnekamad ja otsustavad, milliseid tulemusi lõppraportis kajastada ning milline peab olema lõpparuande ülesehitus ning informatsiooni esitus.

Lõpparuanne sisaldab sissejuhatust, monitooringu teooriat, meetodikat, analüüsi, sh uurimissoovitusi, kokkuvõtet ja lisa. Nõuded lõpparuandele on järgmised:

- lõpparuande meetodika peatükis peavad lisaks kasutatud uurimismeetodite kirjeldusele olema kirjeldatud ka nende rakendamise probleemid (kui neid esines), et täiustada uurimismetoodikat järgmistes monitooringutes;

- lõpparuanne peab sisaldama uuringusoovitusi¹² ja loetelu viimastel aastatel ilmunud olulisematest lõimumis-, sh kohanemisvaldkonna uuringutest, aruannetest jne;
- lõpparuandest tehakse lühikokkuvõtted eesti, inglise ja vene keeles ning igast uurimisvaldkonnast üks infoleht, mis on kõige tähtsamate tulemuste kokkuvõtte¹³ ning mille sisu lepatakse monitooringu läbiviija ja tellija vahel kokku;
- analüüs peab jagunema temaatiliseks peatükkideks uurimisvaldkondade kaupa ning sisaldama uurimissoovitusi olulistele probleemkohadele, mis selguvad monitooringust, kuid mida pole võimalik monitooringu raames põhjalikumalt uurida ning mida võiks edaspidi täiendavalt uurida (nt ülikoolide või ministeeriumite tellivate uuringute raames);
- analüüsitulemused peavad olema selgelt eristatavad monitooringu sihtrühmade kaupa ja andmete esitus ei tohi tulemusi moonutada;
- analüüs ei tohi olla üksnes kirjeldava statistikaga ning peab kajastama tulemusi kohanemis- ja lõimumisvaldkonna tervikvaates ning näitama vastavaid trende ajas, analüüsitulemuste või trendide võimalikku seost teiste valdkondade ja/või arengutega ühiskonnas/maailmas;
- analüüsi peatükkides on kõigepealt esitatud lõimumise-, sh kohanemise objektiivsed näitajad ning seejärel subjektiivsed näitajad, mida omavahel seostatakse;
- lõpparuanne peab olema vormistatud korrektses eesti keeles vastavalt teadusliku informatsiooni esitamisreeglitele ning sisaldama standardtabeleid, uuringu läbiviimiseks kasutatud uuringuankeete, küsitajajuhendeid jne;
- lõpparuande lühikokkuvõtted eesti, vene ja inglise keeles peavad olema kirjutatud korrektselt, lihtsalt ja arusaadavalt.

Pakkuja peab esitama monitooringu tegevuskava. Tegevuskava näitab monitooringu teostamise etapid koos vastutajatega. Tegevuskava juurde peab koostama monitooringu riskide ja nende maandamise analüüs.

Allpool on välja toodud monitooringu peamised etapid ja eeldatav ajakava:

2023	Veebruar	Hankeleping on sõlmitud
	Aprill	Vahearuanne I (meedia uuring)
	Juuni	Lõpparuanne I (meedia uuring)
	August	Vahearuanne II (elanikkonna küsitlus)
	Detsember	Lõpparuanne II (elanikkonna küsitlus)
2024	Märts	Kommunikatsiooni- ja teavitusüritused on korraldatud

LISA 1 2020. aasta monitooringu küsimustik

¹² Teemad, mis vajavad täiendavat analüüsi, mida ei olnud võimalik monitooringus (põhjalikult) uurida, kuid mille puhul saavad kas eri ministeeriumid/riigiasutused ja/või akadeemilised asutused korraldada täiendavaid analüüse.

¹³ Vt faktilihtede näidiseid siit <https://www.kul.ee/eesti-integratsiooni-monitooring-2020>